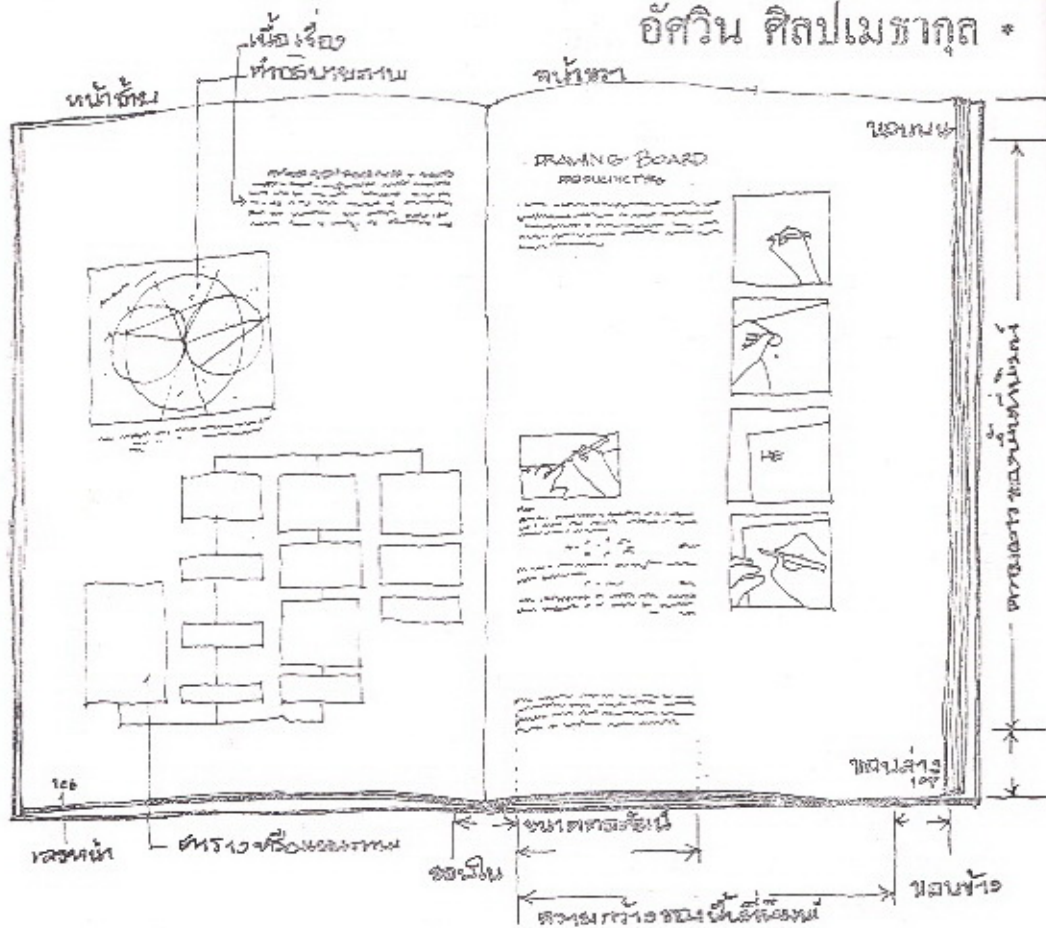

การออกแบบตำราหนังสือ

อัศวิน ศิลปเมธากุล *

หนังสือเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์เกิดจากความคิดสติปัญญา และขั้นตอนในการทำที่เริ่มตั้งแต่ผู้เขียนเนื้อเรื่อง หรือบรรณาธิการที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเตรียมต้นฉบับจัดวางแผนงานตั้งแต่รูปเล่มหนังสือตัวอักษรภาพเขียน ภาพถ่าย แผนภูมิต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นเล่มหนังสือแล้วมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สะอาดตาชวนให้หยิบขึ้นอ่าน ซึ่งผู้ออกแบบจะต้องพิจารณาตั้งแต่ภาพรวมของรูปร่าง และขนาดของรูปเล่ม สี, ปก, ไบรอนด์ปก เนื้อเรื่อง คอลัมน์ตัวอักษร ภาพ และการวางหน้า เป็นต้น ซึ่งพอจะพิจารณาถึงความสำคัญของการทำหนังสือได้ดังนี้คือ

* อาจารย์ประจำแผนกวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1. ปก เป็นสิ่งที่สะดุดตา เป็นสิ่งแรก ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอ่าน เป็นอย่างมาก ภาพ และ ตัวอักษร การจัดวางที่ดึงดูดสายตา รูปแบบของปกก็สามารถสร้างความน่าสนใจได้ ซึ่งอาจจะออกแบบเป็นวงกลม หกเหลี่ยม หรือรูปที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหนังสือ เช่น รูปสัตว์ รองเท้า รถไฟ เป็นต้น

2. เนื้อในของหนังสือ คือ ภาพ และตัวอักษร ซึ่งอาจจะออกแบบให้อยู่ในหน้าเดียวกันหรืออยู่กันคนละหน้า โดยทั่วไปการมองของคนเราสายตาจะตกที่หน้าขวามือ ซึ่งผู้ออกแบบอาจจะจัดให้ภาพ และตัวอักษรสลับกันก็ได้

3. รูปร่างของเล่มหนังสือ ส่วนใหญ่ตามท้องตลาดนั้นมีรูปเล่มเป็นแบบแนวตั้งและแนวนอน เป็นเพราะความสะดวกในการพิมพ์ และสะดวกในการหยิบถือเป็นหลักสำคัญ ซึ่งผู้ออกแบบต้องพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่ ถ้าเป็นหนังสืออ่านเล่นอาจจะออกแบบให้แปลก ๆ เป็นรูปสัตว์ รูปผลไม้ เพื่อให้รูปเล่มมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาภายใน

4. ขนาดของหนังสือ ไม่มีหลักแน่นอนว่าหนังสือขนาดใดจะเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความสะดวกของการพิมพ์งบประมาณค่าใช้จ่าย ในการพิมพ์

5. ภาพในหนังสือ จัดว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ภาพที่ใช้ทำหนังสือโดยมากจะมีทั้งภาพถ่าย ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดแรงเงา เป็นต้น

6. ตัวอักษรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ทั้งให้ความรู้ความเข้าใจในแง่ที่มีผลต่อความสัมผัสทางสายตา รูปแบบขนาด และ สีของตัวอักษรส่วนใหญ่มักพิมพ์ตัวหนังสือสีเข้มลงบนกระดาษพื้นสีขาว

7. การวางหน้าหนังสือ ถือว่าเป็นงานที่ผู้ออกแบบจะต้องพิจารณามาก เพราะต้องใช้หลักเกณฑ์ทางศิลปะมาเกี่ยวข้อง เช่น ความสมดุล เป็นเอกภาพ มีจุดสนใจ เป็นต้น การจัดวางภาพและตัวหนังสืออาจจะจัดวางได้ดังนี้

7.1 ภาพ และ ตัวหนังสือ อยู่หน้าเดียวกัน

-ภาพอยู่ด้านบน ตัวหนังสืออยู่ด้านล่าง

-ภาพอยู่ด้านซ้ายหรือขวา ตัวหนังสืออยู่ด้านซ้ายหรือขวาสลับกัน

-ตัวหนังสือแทรกอยู่ตามช่องว่างระหว่างภาพ

7.2 ภาพ และ ตัวหนังสือ พิมพ์อยู่หน้าเดียวกัน โดยตัวหนังสือทับอยู่บนภาพ

7.3 ภาพ และ ตัวหนังสือ อยู่คนละหน้า การจัดหน้าแบบนี้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะคนละหน้ากัน สิ่งที่สำคัญควรมีความสัมพันธ์กัน

7.4 ภาพและตัวหนังสือที่ใช้ เนื้อที่ทั้งสองหน้า ทำให้ดูเหมือนเป็นหน้าเดียวกัน สีของหน้าที่ต่อเนื่องกัน และรอยต่อในการเข้าเล่มหนังสือ

การออกแบบหนังสือที่ผู้เขียนได้เขียนขึ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่เคยได้ทำงานประเภทออกแบบสิ่งพิมพ์มาหลายปีซึ่งพอจะเป็นข้อมูลและเกร็ดความรู้ให้กับผู้อ่านในการออกแบบทำหนังสือได้ตามสมควร